

Gäller för: Verksamhet Onkologi

Giltig från: 2026-03-20

Innehållsansvar: Karin Gustafsson, (kargu21), Sjuksköterska onkologi

Giltig till: 2027-08-29

Granskad av: Karin Gustafsson, (kargu21), Sjuksköterska onkologi

Godkänd av: Andreas Hallqvist, (andha16), Verksamhetschef

Lokal östrogenbehandling inom vo onkologi

Förändringar sedan föregående version

Detta är ett nytt dokument.

Ingen förändring av innehåll. Snabbupprättande pga administrativ omstrukturering. Godkänt av VC Andreas Hallqvist.

Bakgrund

Vid onkologisk behandling riskerar kvinnor att hamna i ett tillfälligt, för tidigt (prematurt) eller förstärkt klimakterium. Denna rutin säkerställer att ansvarig läkare och kontaktsjuksköterska identifierar och erbjuder lokal hormonsubstitution till alla kvinnor som genomgått behandling för cancersjukdom och som därigenom utvecklat östrogenbristsymtom från slemhinnor i vulva och vagina. Östrogenbrist leder till atrofi av slemhinnan i underlivet, vilket kan orsaka torra och sköra slemhinnor, samlagssmärta, klåda, irritation och sveda. Det ökar även risken för infektioner såsom vaginos, candidavaginit, vaginit samt för symtom som trängningsinkontinens, urgency och recidiverande urinvägsinfektioner. Lokal behandling rekommenderas även till asymtomatiska kvinnor i preventivt syfte.

Ooforektomi och strålbehandling som inkluderar äggstockarna medför ett irreversibelt bortfall av östrogen, då ovariernas stråltolerans är låg (<5–10 Gy). Premenopausala kvinnor drabbas då av ett abrupt klimakterium, medan postmenopausala kvinnor ofta upplever en förstärkning av redan befintliga symtom till följd av ytterligare sänkt östrogennivå. Även antihormonell behandling och cytostatika kan leda till ett tillfälligt eller permanent östrogenbortfall, med liknande symtombild.

Syfte

Vid vårdkontakt före, under och efter onkologisk behandling ska alla kvinnor ges information om lokal östrogenbehandling och recept förskrivs. Insatt behandling ska utvärderas avseende följsamhet och effekt.

Utförande

- Lokal östrogenbehandling bör användas såväl vaginalt som i yttre genitala (inre och yttre blygdläppar, klitorispestill, urinrörsmynning och slidmynning). Vid insättning rekommenderas behandling varje kväll 2–3 veckor, därefter 2 gånger per vecka alternativt varannan kväll. Behandling med lokal östrogen behöver användas livslångt.
 - Gällande kvinnor med bröstcancer är lågdos lokalt östrogen (Blissel och Estrokad) rekommenderat.
1. Gällande endometriestromacellssarkom är lokal östrogenbehandling kontraindicerat.
 2. **Observandum!** Vid den initiala behandlingen kan lokal sveda, klåda, svullnad samt flytningar förekomma vilket är tecken på att slemhinnan är omättad och de är övergående. Även svullnadskänsla i bröst och huvudvärk kan förekomma, även det är övergående.

Hormonpreparat för lokal östrogenbehandling

Ovesterin vaginalkräm 1 mg/g

Ovesterin vagitorium 0.5 mg

Blissel vaginalgel 50 mikrogram/g

Estrokad vagitorium 0.03 mg

Intrarosa 6,5 mg vagitorium

Oestring vaginalinlägg 7,5 mikrogram/24 timmar (kräver viss kompetens)

OBS! Vaginal och yttre genital behandling ska alltid kombineras

Östrogenfria preparat

För kvinnor där lokal östrogenbehandling är kontraindicerat och för de som inte vill eller kan använda lokala östrogenpreparat finns alternativ, t ex. Repadina, Replens, Vagivital och Vagisan. Recept på Replens kan förskrivas till kvinnor med behandling av aromastashämmare.

Uppföljning och rapportering

Medvetet avsteg från rutinen dokumenteras i journalsystemet om rutinen är kopplad till patient. Övriga orsaker till avsteg från rutinen rapporteras i MedControl PRO.

Arbetsgrupp

Linda Åkeflo, Specialistsjuksköterska onkologi

Lisen Heden, Översjuksköterska onkologi

Karin Gustafsson, Specialistsjuksköterska onkologi
Karin Bergmark, Överläkare gynekologi

Källförteckning

Denna rutin bygger på Vägledning för Bäckencancerrehabilitering

<https://cancercentrum.se/globalassets/vara-uppdrag/rehabilitering-palliativ-var/vardprogram/vagledning-for-backencancerrehabilitering.pdf>

Nationellt Vårdprogram för Livmoderhals- och Vaginal cancer

<https://kunskapsbanken.cancercentrum.se/diagnoser/livmoderhals-och-vaginalcancer/>

Nationellt Vårdprogram för Livmoderkroppscancer

<https://kunskapsbanken.cancercentrum.se/globalassets/cancerdiagnoser/gynekologi/livmoderkroppscancer/vardprogram/nationellt-varprogram-endometrie-cancer.pdf>

SFOG-råd för klimakteriumal hormonbehandling 2019, Uppdaterad version 2021

<https://www.sfog.se/media/337273/mht-sfog-raad-210121.pdf>

Film Lokal östrogenbehandling <https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/sjukdomar--besvar/cancer/att-leva-med-cancer/rehabilitering-under-och-efter-cancer/sexuell-halsa-och-rehabilitering/>

Lindén, Hirschberg, A., Sánchez-Rovira, P., Presa-Lorite, J., Campos-Delgado, M., Gil-Gil, M., Lidbrink, E., Suárez-Almarza, J., Nieto-Magro, C. (2020). Efficacy and safety of ultra-low dose 0.005% estriol vaginal gel for the treatment of vulvovaginal atrophy in postklimakteriumal women with early breast cancer treated with nonsteroidal aromatase inhibitors: a phase II, randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *The Journal of The North American Klimakterium Society*, 27(5), 526-534, DOI: 10.1097/GME.0000000000001497

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Verksamhet Onkologi

Innehållsansvar: Karin Gustafsson, (kargu21), Sjuksköterska onkologi

Granskad av: Karin Gustafsson, (kargu21), Sjuksköterska onkologi

Godkänd av: Andreas Hallqvist, (andha16), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9775-406090012-223

Version: 4.0

Giltig från: 2026-03-20

Giltig till: 2027-08-29